

Magten maa være i gode Hænder

Taler

Anton Martin Schweigaard

Dato

23 august 1851

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Tre innlegg i debatten om utvidelse av den kommunale stemmerett

- 1 Naar man - med Forkastelse af den almindelige Stemmeret - vilde have en ny
Form for Stemmerettens Begrænsning, saa kunde man ikke lettelig være
uheldigere, end Holst havde været ved at optage Minoritetens Indstilling. Hidtil
grundede Stemmeretten sig hos os hovedsagelig paa Besiddelse af fast Eiendom;
5 medens mindst 80,000 havde Stemmeret gennem sin Eiendom, var der neppe
4000, som havde den paa anden Maade: Nu vilde man indføre det franske
fiskale System, hvorefter Stemmeretten skulde være afhængig af Skats
Erlæggelse; men hvor uheldig og lidet regelmæssigt dette vilde være, naar
Stemmeretten skulde være afhængig af Skat til Kommunen, var let at indse. I
10 Kristiania vilde en saadan Lov kun have liden Virkning, da man her ikke brugte
Skillingskatten. Derimod kunde man paa Landet betale en Skat af 2 eller 4 sk.
Det hele vilde saaledes bero paa Skikk og Brug. En liden Modifikation i
Anvendelsen vilde lede til, at denne Lov i enkelte Kommuner Intet vilde
udrette, i andre derimod overordentlig meget; thi hidtil hadde man ikke
15 bestemte almindelige Regler for Kommuneskatternes Fordeling. Taleren maatte
holde sig Pluralitetens Konklusion, skjønt han langt fra kunde billige dens
Præmisser.

20

[...]

- Schweigaard fandt [i Sverdups innlegg] en Lovtale over den bestaaende
Stemmeret, som han ikke havde ventet at høre fra dens Modstandere. Han
25 troede imidlertid, at for de Klasser af Samfundet, som Beskatningen efter det
nye System skulde udstrækkes til, vilde Stemmeretten kun være en ringe Trøst
for, at de nu maatte udrede Skat, som de forhen havde været fri for.

30 Naar Sverdrup havde sagt, at Stemmeretten "maa" udvides, da formodede
Taleren, at dette ene og alene maatte betragtes som en Spaadom; thi den ærede
Repræsentant kunde dog vel aldrig bruge denne kategoriske Form i samme
Betydning og med samme Virkning som keiser Napoleon. Men laa der - mod
Formodning - noget mere deri end en blot og bar Spaadom, saa maatte han
35 spørge, hvorfra den ærede Repræsentant havde det; thi han kunde dog vel ikke
have sat sig i saadan Forbindelse med Andre, der havde saa stor Magt, at han
kunde tro sig berettiget til at sige: det maa ske.

Man sagde, at Mange vilde have det saaledes indrettet; men om der nu var
40 Mange, eller om man paastod der var Mange, som ønskede, at Jordegodset
kunde blive delt, eller de, som havde mange Børn, ønskede at faa Jord til sine
Børn af dem, som ingen eller faa Børn havde, - var det da ogsaa en Grund, at
Mange vilde det? Man kunde sige, at Ingen havde sagt noget saadant; men man
ansaa det nok for vigtigere at faa Jord, naar man ingen havde, end kun at faa Lov
45 til at stemme.

Der var en Mand, som havde levet i en bevæget Tid for 18-1900 Aar siden, og
som havde tænkt meget over disse sager, nemlig Marcus Tullius Cicero; han
sagde, at Magten maatte være i gode Hænder, men at det ikke var sagt, at den
50 kom i bedre Hænder, fordi saa mange flere fik Del i den.

Taleren troede ikke, at de i Indstillingen anførte Grunde for et udvidet
Stemmeret holdt stik, hvilket han nærmere udviklede. Betingelserne for at
erholde Stemmeret var hos os ikke vanskeligere, end at de Fleste af dem, som var
55 opregnet i Indstillingen, kunde komme i Besiddelse af Stemmeret, hvad Øieblik
de ønskede. Han kunde ikke være enig i, at det at faa Stemmeret skulde være en
saa stor praktisk Skole. At deltage i den valgte Forsamlings Forhandlinger kunde
derimod siges at være en Skole; men Alle kunde ikke blive valgt. De faa urolige
Hoveder, som kunde blive valgt, naar Stemmeretten blev udvidet, kunde kanske
60 blive besindige; men forresten laa det vel ikke i Stemmerettens Natur at berolige,
- Erfaring viste snarere det modsatte.

[...]

65 Dahls Tenke var den, at de, som i 1814 skrev Grundloven, tænkte sig at dt nok
kunde gaa an at plukke ud enkelte Klasser, men at de ikke gjorde det, fordi

Sagen den gang var af saa liden Vigtighed. Nei saaledes var det ikke.; Klasserne kunde nok være blevne flere og talrigere nu efter 37 Aars Forløb, men man
70 havde dem dog i 1814, og Sagen stak ikke heri, men derimod i, at den hele Klassifikation slet ikke duede.

I England havde man lige siden 1216 holdt fast ved en eneste Kategori, fast Eiendom og dens Brug, og heri havde man aldrig foreslaaet Forandring, uagtet f.
75 Ex. Kapitalister der havde en ganske anden Betydning end her. I Frankrig, hvor man før Revolutionen havde en Formuesbetingelse, tog man heller ikke nogen Klasse med undtagen Embedsmændene, fordi dette kunde siges med et Ord. Det var saa vanskelig at give Grundlove paa den Maade, at det nok aldrig vilde ske; man maatte have almene Kategorier. Herfor kunde han paaberaabe sig en
80 Verdenserfaring ligefra Servius Tullius's Tider. Paa Eidsvold lod man sig derfor nøie med at tage de 3 Klasser: Grundbesiddere, Kjøbstadborgere og Embedsmænd.

Taleren skulde ikke indlade sig paa Lerches generelle Argumenter, der passede
85 paa Alt og paa Intet. Da havde Sverdrup givet en langt bedre Forklaring, nemlig at et Princip, naar det engang er indkommet i Samfundsordenen, maa drives til sin yderste Konsekvens.

90 Taleren svarede hertil, at Ingen Stat paa den Maade vilde kunne bestaa; tvertimod maatte forskellige Principer staa ved Siden af hinanden. Driver man den almindelige Stemmeret til sin yderste Konsekvens, bliver Følgen den, at Folket kan diskutere og forkaste de Love, dets Repræsentanter har givet, og da
95 gaar Statssamfundet istykker.

Paa den anden Side - medens vi var under Enevoldsmagten, var der jo en fuldkommen Retssikkerhed; Lovene, Domstolene og Eiendomsretten blev respekteret. Men drives det despotiske System til sin yderste Konsekvens,
100 underordner den uindskrænkede Regent Lovene sit vilkaarlige Godtbefindende, krænker han Eiendomsretten o.s.v., leder ogsaa dette ligefrem til Statsopløsning. Sverdrups Sætning var derfor overalt forkastet som aldeles uiverksættelig.

Kilde

105 "Storthings-Efterretninger 1836-1854", bd. 3. Christiania 1904, s. 681-684.

Emner
Innlegg, Stemmerett

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/magten-maa-vaere-i-gode-haender>

110

115

120

125

130

135

140